

«Granen och den gamle»

(Forts. fra side 5.)

slag enestående blir boken først når man til forfatterens høye alder føyer til slikt noe som at den ble skrevet av en mann som plutselig var blitt rykket bort fra sin gård og sitt miljø fra år tilbake og dømt til en isolering som ble dobbelt fordi han var nesten helt döv.

Man kan også nevne annet: vanskeligheten for en mann i hans alder med å klare seg selv (men han synes å ha gjort det), forflytningene mellom forskjellige pleieanstalter, ondsvinn og oppførelse fra pleiepersonale (skjønt det også fantes eksempler på det motsatte), de mange forhør, den psykiatriske undersøkelse, ventingen på rettergangen, som stadig ble utsatt, og dommen.

Alt sammen finnes i Hamsuns bok, men ofte bare som en tørr konstatering. De helt motbydelige ytre omstendigheter blir aldri hovedsaken i boken, den handler om annet. De ytre omstendigheter tiltales heller aldri å påvirke bokens stil og «ånd». Det er først når den psykiatriske undersøkelse og rettergangen føres inn i handlingen at det kommer hete og harme inn i beretningen. Men også det behandler Hamsun mest som uverdige eller ivedkommende episoder i **det store og hele**. Det var imidlertid spørsmål om faktorer som han ikke var herre over og som fremtvang hans beslutning om å opphøre med det som hadde vært hele hans liv og gjerning, forfatterskapet. Bokens sluttlinjer lyder:

«St. Hans 1948. Idag har Høiesterrett dømt, og jeg ender min skrivning.»

Slik tok han farvel med et forfatterskap som han hadde bevertet med «Sult» seksti år tidligere.

Hvorledes skal man forklare diagnosen? Fru Marie Hamsun tok for sin del imot boken som et tilintetgjørende dementi av professorens ord om «varig svekkede sjelsevner». Og man holder gjerne med henne. For den som idag leser «På gjengrodde stier» står psykiateren frem som narren i denne tragedie. Han synes å ha spilt rollen til den som intet forstod. Ja, uttalelsen forekommer en så horribel, at man tvinges til å lete etter en forklaring. Kanskje professoren tross alt forstod? Kanskje stillet han med vitende og vilje en feilaktig diagnose? Kanskje trodde han at han skulle kunne hjelpe Hamsun ved å erklære at denne ikke var ansvarlig for sine handlinger?

Men diagnosen hjalp ikke, den gjorde bare alt verre. Hamsun visste hva han gjorde

de og han stod for det han hadde gjort, det fremgår av den tale han holdt for retten og som siteres i boken: «Når jeg satt der og skrev etter beste evne og telegraferte natt og dag, så satt jeg altså og forrædde mitt land, heter det. Jeg var landsforræder, heter det. Men jeg følte det ikke slik, kjente det ikke slik, og jeg kjenner det ikke slik idag heller. Jeg har den beste fred med meg selv, den aller beste samvittighet.»

Det vanskelige og innviklede spørsmål om Hamsuns skyld behøver vi ikke å befatte oss med her, vi snakker om **boken** og den handler som sagt mest om annet. Den handler om en mann som virkelig «har den beste fred med seg selv» og den freden formidler boken også til den som leser den. Vi møter en mann som viser hvorledes man kan leve og være seg selv midt i fornedrelsen. Og vi er vitne til hvorledes denne mann gjennom **handling**, ikke gjennom tenkning og drømming, skaper seg en frihet som gjør fangenskapet til noe mindre vesentlig, til noe av en illusjon. Han aksepterer sin situasjon og overvinner den.

Hamsun forblir hele tiden seg selv, men han er aldri seg selv nok, noe Ibsen forklarer er forskjellen på mennesker og troll. Hamsun forblir menneske også i nøden. Man sporer intet av selvmedlidenhet, klage eller bitterhet, men meget av medfølelse, en medfølelse som omfatter alt som gror, vokser, visner og dør. Intet er for lite eller for ubetydelig til å omfattes av hans interesse. Han gjenerobrer i fangenskapet sin frihet og fyller armoden med rikdom.

I bokens «nu» blandes minner med det nærværende, de døde med de levende, mennesker fra før med nye bekjentskaper, litteratur med natur. Og på alt ser han med omhet eller humor, en hamsunsk humor av det djerve, islandske slaget:

«Igår flagget vi på halv stang her på plassen. Det var ikke mig som var død, men en midtalders mand på 56, og det var ikke et såkaldt ulykkestilfælde, men en daglig og ordinær kreft. Det er likegyldig. Han hadde vel hat sine planer han og, men så blev han stoppet.»

Og når det blir glissent med mennesker omkring ham, så har han annet:

«Det står en liten gran nederst i den ustelte haven til nabohuset, hvad skjeller den mig? Derfor ser jeg knapt til den kant den er. Naturligvis farer den ilde og er vist dømt til å dø. Den er så

NYE DAGBLADSKE BEKYMRINGER

DAGBLADETS monarkistiske avdeling, hvis leder formodentlig må være den Sverre Løberg som på sine gamle dager skriker om rettesfølging mot «majestetsforbrytere», slike som Hewins og Hans S. Jacobsen, har nu fått nye bekymringer. Kongen skal på vikingetokt til Argentina og bladet er sterkt bekymret for at han der må hilse på utvandrede NS-folk. Det geskjeftige blad har forspurt i øst og vest, blant annet i UD. Vi skulle neppe tro at de kongelige hender blir nevneverdig mere besudlet av å håndhilse på disse tidligere NS-folk. Både han og hans forgjenger har jo hilst på så meget rart før. Imidlertid tør det kanskje

vakker og liten, en meter høy og ret som et lys, men nu står en diger poppel og overskygger den og stryker den dag og nat i toppen med sit løv og gir den ikke fred et øieblik. Hvis den ikke stod i min vei, men det er ingen anden vei, og hvis den ikke var så hjelpeløs — men det rører mig ikke. Da jeg ikke har noget med den gjør jeg bare saktelig en sving i mørke høstkvelder og skjærer væk løv og grener så den får ro inat . . .»

Historien med granen slutter ikke der, det finnes en fortsettelse, men den overlates til lesere som gjør seg den møyte å skaffe boken.

Til hvilken genre skal man regne boken? Er det tale om en roman, en selvbiografi, en forsvarstale eller hva? Den er både det ene og det andre og litt til. Den vil ikke riktig passe til noen etikett. Men sammenheng har den, akkurat som de andre langt mere kjente verker. Derfor kan man ikke gjøre noe bedre enn helt enkelt å sette betegnelsen en «Hamsunbok» også på denne siste lenken i et langt livs «skriveri».

Det finnes bøker hvis bakgrunn og tilblivelseshistorie har sin spesielle interesse. «På gjengrodde stier» er en slik bok. Dermed menes ikke at det skulle være nødvendig å kjenne til hele bakgrunnen for å forstå boken. Det er ikke nødvendig, men det øker forståelsen. Jo mere man trenger inn i bakgrunnen, desto mere blir man klar over at boken er verd en rangløss. Og det kommer nok.

«Der kommer vel en dag imorgen også, og jeg kan vente. Jeg har tiden for mig.»

være et annet spørsmål om disse folk som har funnet et nytt hjem i Argentina er så forhipne på å hilse på den ypperste representant for det hjemland som har behandlet dem så ille.

*

LINDSTRØMSAKEN

er henvist til behandling i Høyesterett. Lindstrøm ble som kjent i lagmannsrett idømt fengsel i 2 år og 6 måneder. Han har ikke anket over straffutmålingen, men vil at straffen skal gjøres betinget. For vår egen del sitter vi igjen med en beklemmende følelse av at her har det norske rettsvesen på skutt langt over målet og latt seg lede av en folkeopinion skapt av presse og politikere. For ingen kan vel være i tvil om at det nok sitter mange lindstrømer rundt omkring i norsk administrasjon, folk som presser sin kompetanse for langt. Men det var bare Harry Lindstrøm, som i forholdenes medfør ble kastet til ulvene.

*

UTVALGTE ANGRIPERE

En av Vest-Tysklands kjente venstreteologer, biskop Scharf, har ellers drevet det til offentlig å erklære om Israels resultatrike angrep at det gode resultat skyldtes at «Herrens kraft stadig er med dette Hans utvalgte folk». Kanskje teologen også i kristelig nestekjærlighet tenkte på virkningen av nappbombene over kvinner og barn.

*

26 SOVJETDIVISJONER

står det nu i satellitstatene. 450 000 mann holder Ulbrichtsonen besatt, ialt 20 divisjoner. 90 000 sovjetsoldater står på polsk og 45 000 på ungarsk jord. Ialt utgjør dette altså 26 sovjetdivisjoner.

*

AMERIKANSK SUGEPUMPE

På bekostning av sin negerbefolkning som lever under de mest miserable forhold har man i USA skapt en kunstig levestandard som langt overgår den i resten av verden. Men så virker da også statene som en eneste stor sugepumpe som trekker til seg alle europeiske fagfolk som har mistet røttene i moderjorden og derfor faller som offer for den blanke materialisme. Det meldes således at årlig utvandrer det 1 000 ingeniører og forsikere fra England og de tidligere britiske kolonier til USA.

NØYTRALE!

Vest-Tyskland har som kjent gått i spissen når det gjelder å rope hurra for Israels røverkrig, og det viser på enhver måte sin sympati for angriperne. Myntkamret i Bayern hører med blant disse nymoderne nøytrale. Sjefen, Dr. Kellermann har offentlig erklært at han uten innvendinger har latt prege en Dayan-medalje. På den annen side ville man sannsynligvis ha avslått å prege en medalje med president Nassers kontrafei. For en god stund siden hadde man avslått italienske ønsker om å prege medaljer med «bilder av berømte hærførere» som Mussolini, Stalin og Hitler. Et oppdrag fra Tyrkia hadde man likeledes avslått. Men Israel er naturligvis noe annet — — —

*

KONG HUSSEIN,

som den hele tid har vært alle israelfvenners store håp i den arabiske verden, later ikke til å oppfylle forventningene. I et intervju har han nu vendt seg mot de israelske påstander om at de måtte vende tilbake til Palestina etter 2 000 år fordi det var deres politiske hjem. Kong Hussein gjorde oppmerksom på at Davids og Salomons politiske stat ikke bestod lenger enn i 70 år. «Det ville være nyttig for Israel å repetere sin historie», sa kongen.

KRISTNE VENNER

Har du lyst til å treffe gamle venner i et åpent miljø? — *Kristne Venner* møtes den første fredag hver måned i Colletts gate 43. Etter en tale er det bevertning og anledning til selskapielig samvær. Møtetid kl. 19.30.

FOLK OG LAND

Kierschowsgt. 5, Oslo 4
Telefon 37 76 96
Boks 3214 - Sagene

Ekspedisjonstid: Tirsdag til fredag fra kl. 10 til kl. 15. Mandag og lørdag holdes kontorene stengt.

Redaktør Melsom kan bare påregnes truffet etter forutgående avtale.

Abonnementspriser:

Kr. 40,— pr. år, kr. 20,— pr. halvår i Skandinavia
Utlandet kr. 25,— pr. halvår. I nøytralt omslag innenlands: Kr. 50,— pr. år, kr. 25,— pr. halvår.

Løssalg kr. 1,—.

Bruk postgirornr: 16 450.

Utgiver A/S Folk og Land

Viking Boktrykkeri